

Ақийда дарслари (75-дарс). Тақдир масаласи

16:05 / 02.03.2020 4892

(иккинчи мақола)

Аллоҳ таоло бирор расулнинг уммати Унга иймон келтиргандан кейин ўша набийнинг шариати ҳикматлари ҳақида савол берганини айтмаган. Агар шундай қилганларида, расулларига иймон келтирмаган бўлур эдилар.

Далиллар:

«Албатта, Биз ҳар нарсаны ўлчов билан яратдик» (Қамар сураси, 49-оят);

﴿نَقْدِيرًا فَقَدَرَهُ شَيْءٌ كُلُّ وَخَلَقَ﴾

«Ва ҳар бир нарсаны үлчов или үлчаб яратган Зотдир» (Фурқон сураси, 2-оят);

﴿الْعَلِيمُ الْعَزِيزُ تَقْدِيرُ ذَلِكَ﴾

«Бу иззатли, билувчи Зотнинг үлчовидир» (Фуссилат сураси, 12-оят);

﴿مِنْ جَهَنَّمَ لَامْلَأَنَّ مِنِّي الْقَوْلُ حَقًّا وَلَيْكُنْ هُدُنَاهَا نَفِيسٌ كُلُّ لَا يَئِنَّا شَتَّنَا وَلَوْ﴾

﴿أَجْمَعِينَ وَالنَّاسِ الْجِنَّةِ﴾

«Агар хоҳласак, ҳар бир жонга ўз ҳидоятини берар эдик. Лекин Мендан: «Жаҳаннамни жинлар ва одамларни жамлаб тўлдиурман», деган сўз ҳақ бўлди» (Сажда сураси, 13-оят);

جَمِيعًا كُلُّهُمْ أَلَّا رُضِّيَ فِي مَن لَّا مَنْ رَبُّكَ شَاءَ وَلَوْ

«Агар Роббинг хоҳласа, ер юзидаги кимсаларнинг ҳаммалари иймонга келар эдилар» (Юнус сураси, 99-оят);

۲۹ الْعَلَمِيَّ رَبُّ اللَّهِ يَشَاءُ أَن إِلَّا تَشَاءُونَ وَمَا

«Оламларнинг Робби Аллоҳ хоҳламаса, сизлар хоҳлай олмассизлар» (Таквир сураси, 29-оят);

۳۹ مُسْتَقِيمٌ صِرَاطٌ عَلَىٰ يَجْعَلُهُ يَشَاءُ وَمَن يُضْلِلَهُ أُلَّا يَشَاءُ مَن

«Аллоҳ кимни хоҳласа, адаштиур ва кимни хоҳласа, тўғри йўлда (барқарор) қилиб қўядир» (Анъом сураси, 39-оят);

يَجْعَلُ يُضِلَّهُ، أَنْ يُرِدُّوْمَنْ لِلْإِسْلَمِ صَدَرَهُ، يَشَّرِّحُ يَهْدِيَهُ، أَنَّ اللَّهَ يُرِدُّ فَمَنْ

السَّمَاءِ فِي يَصَعَّدُ كَأَنَّمَا حَرَّجَ أَضْيِقَّا صَدَرَهُ،

«Кимни Аллоҳ ҳидоят қилмоқчи бўлса, унинг кўксини Исломга очиб қўядир. Кимни залолатга кетказишни ирова қилса, унинг кўксини худди осмонга кўтарилаётгандек, тор ва танг қилиб қўядир» (Анъом сураси, 125-оят).

Албатта, бу далиллар банданинг жузъий ихтиёрини рад қилмайди. Балки банданинг ўша жузъий ихтиёри ҳам Аллоҳ таолонинг иродасидан ташқари эмаслигини билдиради.

Ушбу - Аллоҳ таолонинг дўстларидан қалби мунаvvар бўлган кимсалар муҳтоҷ бўладиган нарсалар жумласидир. Бу илмда мустаҳкам бўлганлар даражасидир. Чунки илм иккидир. Бири - халойиқдаги мавжуд илм. Иккинчиси - халойиқда йўқ илм. Бас, мавжуд илмни инкор қилиш куфрдир. Йўқ илмни даъво қилиш ҳам куфрдир. Иймон фақатгина мавжуд илмни қабул қилиш ва йўқ илм талабини тарк этиш билан собит бўлади.

Шарҳ: «Ушбу» сўзи шариатда ва эътиқодда амал қилиниши вожиб бўлган мазкур нарсаларга ишорадир.

Муаллифнинг «Бу илмда мустаҳкам бўлганлар даражасидир», дегани Расул соллаллоҳу алайҳи васаллам келтирган нарсаларни умумий ва тафсилий, мусбат ва манфий равишда билишдир.

«Йўқ илм»дан мурод, Аллоҳ таоло Ўз бандаларидан махфий тутган, уни талаб ва ҳосил қилишдан қайтарган қадар илмидир.

«Мавжуд илм»дан мурод, шариатнинг асли ва фаръига тегишли илмидир.

Бас, кимки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам келтирган нарсалардан бирор нарсани инкор қилса, кофирлардан бўлади. Кимки ғайб

илмини даъво қилса, кофиirlардан бўлади. Даилиллар:

رَسُولٍ مِنْ أَرْضَنِي مَنِ إِلَّا ۖ ۚ أَحَدًا غَيْرِهِ عَلَىٰ يُظْهِرُ فَلَا أَغَيْبٌ عَنِّي
26

«У Зот ғайбни билувчиidir. Va ҳеч кимни Ўз ғайбидан хабардор қилмайди. Magar, Ўзи рози бўлган Расулни (хабардор қилади)» (Жин сураси, 26-27-oятлар);

تَدْرِي وَمَا أَلْرَحَامٍ فِي مَا وَيَعْلَمُ الْغَيْثَ وَيُنَزِّلُ السَّاعَةَ عِلْمٌ عِنْدَهُ، اللَّهُ إِنَّ

خَيْرٌ عَلَيْمٌ اللَّهُ إِنَّ تَمُوتُ أَرْضٌ بِأَيِّ نَفْسٍ تَدْرِي وَمَا غَدَاتَ كُنْ سِبُّ مَا ذَا نَفْسٌ

34

«Албатта, Соат (қиёмат) илми (ёлғиз) Аллоҳ ҳузуридадир. Ёмғирни У ёғдиур. Бачадонлардаги нарсани ҳам У билур. Ҳеч бир жон эртага нима касб қилишини билмас. Ҳеч бир жон қайси ерда ўлишини ҳам билмас. Албатта, Аллоҳ билувчи, хабардордир» (Луқмон сураси, 34-оят).

Бизнинг Аллоҳ таолонинг тақдирини ва махлуқотларидағи ҳикматини билмаслигимиз, ўша ишда тақдир ва ҳикмат йўқдир, дегани эмас. Бизнинг кўзимизга фақат заарарли бўлиб кўринган илон, чаён, сичқон, ҳашарот ва бошқа озор берувчи нарсаларда Аллоҳ таолонинг махфий ҳикмати

борлигини идрок қилмайсанми? Ушбу махфийлик ўша нарсаларнинг ёки уларни халқ қилиш ҳикматининг йўқлиги эмас-ку!

(Тамом)

«Ақоид илми ва унга боғлиқ масалалар» китобидан